

Sosiaali- ja terveystoimikunnalle

Sosiaali- ja terveystoimikunta perjantai 17.11.2023 klo 10.30 / HE 74/2023 vp / Lausuntopyyntö (9.11.2023)

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 74/2023 vp)

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL kiittää sosiaali- ja terveystoimikuntaa lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä HE 74/2023 vp. Kunnioittavasti SYL lausuu seuraavaa.

Yleisesti asumistuen muutosten ja muiden opiskelijan toimeentuloon kohdistuvien leikkausten vaikutuksista

Päätoimisten opiskelijoiden kuukausittaiset rahamuotoiset etuudet muodostuvat tyypillisesti opintorahasta sekä yleisestä asumistuesta, joista kumpaankin kohdistuu merkittäviä leikkauksia. Lausuttavana olevan lakiehdotuksen myötä opiskelijoiden asumistukeen kohdistuu vaikutusarvion mukaan keskimäärin 76 euron suuruinen leikkaus. Lisäksi kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksijäädytyksistä annetun hallituksen esityksen (HE 75/2023) mukaan opintorahan indeksien jäädytys heikentää tuen ostovoimaa arviolta 31,70 euroa vuoden 2027 indeksillä korotettuun tasoon nähden. Yksinasuvalle päätoimiselle opiskelijalle asumistuen ostovoiman heikkeneminen lakiesityksen mukaisella 10,2 prosentilla tarkoittaisi noin 32-48 euron leikkausta. Indeksijäädytysten vaikutukset yksinasuvaan päätoimiseen opiskelijaan ovat siis noin 64-80 euron suuruusluokkaa.

SYL katsoo, että opiskelijoiden rahamääräisiin etuuksiin kohdistuvat leikkaukset ovat huomattavan suuret ja eri leikkaukset kasautuvat opiskelijoille kohtuuttomasti. Ne romuttavat opiskelijoiden rahamuotoisten etuuksien tasoa tavalla, jota ei Suomessa ole milloinkaan aikaisemmin koettu. Päätösten toteutuessa rahamuotoiset etuudet tulevat olemaan ostovoimaltaan vuonna 2027 alimmalla tasollaan kevään 1992 jälkeen.

Taulukko 1: Opiskelijoiden etuuksiin kohdistuvien muutoksien vaikutus kuukausitasolla vuonna 2027

Muutos korkeakouluopiskelijoiden toimeentulossa	Vaikutus
Opintorahan indeksijäädytys	- 31,70 €/kk
Asumistuen indeksijäädytys	- n. 32 - 48 €/kk
Asumistuen leikkaukset	- 39,40 - 71,50 €/kk
Korotetusta opintolainaosuudesta aiheutuva korko (ol. 4 %)	- 32 €/kk
Yhteensä	- n. 135,10 - 183,20 €/kk

Taulukossa 1 on esitetty arviot eri leikkausten vaikutuksista päätoimisen yksinasuvan opiskelijan kuukausittaisiin rahamuotoisiin etuuksiin. **SYL katsoo, että opiskelijoihin kohdistuvat vaikutukset ovat erityisen vakavia ja tuntuja varsinkin opiskelijoille, joiden rahamuotoisten etuuksien taso on ennestään heikko, joilla toimeentulotuki ei yleensä korvaa menetettyä tulotasoa, joilla toimeentulon riittävyys ja turvallisuus on edellytys päätoimiselle opiskelulle ja joilla pärjäämisen ongelmat ovat yleinen mielenterveyden ongelmien juurisyy.**

Asumistuen heikennysten vaikutukset korkeakouluopiskelijoiden kannalta

1. Asumistuen leikkaus rajoittaa mahdollisuutta opiskella

SYL on huolissaan siitä, että esitetyt asumistuen leikkaukset heikentävät perustavanlaatuisesti kouluttautumisen ja päätoimisen opiskelun mahdollisuuksia. Ehdotettu keskimäärin 76 euron heikennys opiskeljaruokakunnan asumistukeen rajoittaisi monen mahdollisuutta opiskella päätoimiseksi, kun etuudet eivät enää riitä turvaamaan vakaata toimeentuloa. Kynnys opintojen aloittamiseen ja opiskelijaksi siirtymiseen nousee entistä korkeammaksi, kun se johtaa aiempaa jyrkempään pudotukseen tulotasossa.

Opiskelijan toimeentulon heikennykset ovat vaarallisella tavalla koko yhteiskunnan kannattamia koulutuspoliittisia tavoitteita vastaan. Opiskelijoiden toimeentulon heikentäminen ja koulutustason nostaminen yhtä aikaa ei ole mahdollista, jolloin opiskeluaikojen lyhentäminen ja koko ikäluokan kouluttaminen toisen asteen tutkintoon jäävät toteutumatta.

2. Opiskelijoiden työnteon kannuste heikkenee

Hallituksen esityksen luonnokseen sisältyvät ehdotukset asumistuen ansiotulovähennyksen poistamisesta sekä perusomavastuun alarajan laskentakaavan muutokset laskevat asumistuen leikkautumisen tulorajaa yksinasuvalla opiskelijalla noin 317 eurolla ja jyrkentävät sen jälkeen koettua kannustinkiilaa.

Opiskelijat saavat suhteellisen harvoin rahamuotoisista etuuksista tuloa, joka ylittäisi nykyiselle asumistuen perusomavastuun alarajalle, joten heillä asumistuen tulovaikutuksen alaraja määräytyy yleisesti ansiotulovähennyksellä korotetusta perusomavastuun alarajasta. Muutokset heikentävät hallituksen esityksen mukaan erityisesti osa-aikaisen ja matalapalkkaisen täysipäiväisen työnteon kannusteita. Tällaiset työn muodot ovat erityisesti opiskelijoille ominaisia. **Näin ollen SYL arvioi, että opiskelijat kokevat lakiehdotuksen muutokset useimmissa tilanteissa voimakkaana työnteon kannustimien heikkenemisenä.**

3. Vaikutukset opiskelijoiden toimeentuloon ovat suhteettoman suuret

Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvion mukaan esitetyt asumistuen heikennykset olisivat opiskeljaruokakunnalle keskimäärin 76 euroa kuukaudessa. Kelan tilastojen mukaan asumistukea saa kuukausitasolla noin 140 000 -160 000 opiskeljaruokakuntaa, minkä perusteella ehdotetuista leikkauksista kohdistuisi opiskelijoille noin 127 - 146 miljoonaa euroa. **Ehdotetut asumistuen heikennykset pienentävät päätoimisen työtä tekemättömän opiskelijan saamien etuuksien tasoa 6,6 - 9,6 prosenttia asuinkunnasta riippuen, mikä on huomattavan suuri leikkaus ennestään pienistä etuustuloista.**

SYL arvioi, että korkeakouluopiskelijoiden heikentynyt toimeentulo paikataan työnteon tai opintolainan käytön lisääntymisellä suuntaa antavasti puoliksi ja puoliksi. Asumistuen heikennykset

tulisivat lisäämään opiskelijoiden velkaantumista noin 63-76 miljoonalla eurolla vuodessa. Työnteon lisääntyminen taas voisi tarkoittaa viikoittaisen työajan lisääntymistä 1-2 tunnilla, jos 76 euron menetys korvataan ansiotyöllä.

4. Leikkaus kohdistuu erityisen raskaana pienituloisimpiin opiskelijoihin.

SYL on erityisen huolissaan niistä korkeakouluopiskelijoista, joilla ei ole mahdollisuutta täydentää toimeentuloaan ja korvata menetettyä asumistukea työnteolla. Tällaisessa tilanteessa voivat olla osaopiskelukykyiset, terveyden tai mielenterveyden ongelmista kärsivät ja perheelliset opiskelijat. Näiden opiskelijoiden osalta ainoaksi vaihtoehdoksi jää opintovelkaan turvautuminen tai viime kädessä opintojen jättäminen vähemmälle tai keskeyttäminen. **SYL on huolissaan siitä, että heikosti pärjäävät korkeakouluopiskelijat ajautuvat raskaan velkataakan alaisiksi, kun ne, joilla on vahvemmat resurssit työskennellä, pystyvät välttämään velkaantumista. SYL arvioi, että opiskelijoiden välinen taloudellisen aseman eriarvoisuus kasvaa voimakkaasti.**

Erillisiä huomioita lakiesityksen yksityiskohdista

Asumistuen korvausprosentin laskeminen 80:sta 70:een sekä kuntaryhmän 1 lakkauttaminen ovat erityisen ongelmallisia niiden kaikkein pienituloisimpien korkeakouluopiskelijoiden osalta, joilla on vain vähän tai ei lainkaan palkkatuloja. Heihin kohdistuva leikkaus on suhteellisesti suuri pienestä kuukausitulosta. SYL katsoo, että asumistuen muutoksissa olisi pyrittävä löytämään keino välttää kaikkein pienituloisimpien asumistuen leikkaus.

Asumistukea omistusasuntoon saavia opiskelijoita on Kelan tilastojen mukaan noin 3000 ruokakuntaa, joista valtaosa on yksinasuvia tai lapsiperheitä. SYL pitää tärkeänä, että omistusasunnoksi lasketaan vain asukkaan itsensä omistama asunto. Asukkaan vanhempien tai lähisukulaisten omistamassa asunnossa asuvan tulee edelleen olla oikeutettu asumistukeen.

Hallitusohjelmaan kirjatusta asumistuen muutoksista on tämän hallituksen esityksen jälkeen toteuttamatta vielä varallisuusrajan käyttöönotto. **SYL on huolissaan varallisuusrajan vaikutuksista opiskelijoiden mahdollisuuteen säästää** ja kerätä varoja esimerkiksi ASP-tilille. SYL toivoo, että valmistelussa löydetään ratkaisu tähän ongelmaan niin, ettei opiskelijaa rangaista asumistuen menetyksellä tulevan elämänsä varalle valmistautumisesta.

Asumistuen leikkausten korvaaminen opintotuen korotuksella

SYL pitää välttämättömänä ja ehdottaakin, että asumistuen leikkaukset korvataan opiskelijoille opintotukeen tehtävillä parannuksilla. Ensisijainen keino tulee olla opintorahan korottaminen, jolla varmistetaan opiskelijoiden toimeentulon riittävyys, opintotuen kannustavuus ja opiskelun mahdollisuus. Hallitus on esittänyt sen sijaan opintolainaosuuden nostamista 200 eurolla (HE 80/2023). Vaikka opintolainaosuuden korotus on itsessään myönteinen toimi, SYL ei voi olla siihen tyytyväinen, sillä sen myötä opintotuki muuttuu entistä lainapainotteisemmaksi.

Lisätietoja

Sakari Tuomisto

Sosiaalipolitiikan asiantuntija
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry
sakari.tuomisto@syl.fi
040 687 6353